

Filmen är korrekt och vördnadsfull som ett uppslagsverk. Men den som verkligen vill lära känna Leduc bör läsa henne direkt.

För vördnadsfullt om

FILM

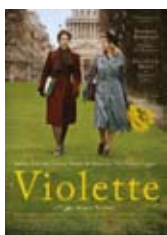
Violette

Regi: Martin Provost

Manus: Martin Provost

Skådespelare: Emmanuelle Devos,
Sandrine Kiberlain, Oliver Gourmet,
Catherine Hiegel

Författaren Violette Leduc klassreste från en fattig uppväxt på landet till Paris intellektuella finrum. Leonidas Aretakis gläds åt att hennes historia äntligen berättas, om än med fel fokus.

”Ta detta skrivhäfte, svalka av dig under ett äppelträd och spotta ur dig vad som gör dig så outhärdlig!” fräser författaren Maurice Sachs till sin rumskamrat Violette Leduc. Hon stormar ut och gör just det. På trettio år hinner det bli elva böcker.

Hennes första roman imponerar på själva Simone de Beauvoir, som ser till att den 1948 blir utgiven på Gallimard som *L'Asphyxie* (sv. *Kvävningen*). Inte nog med att Leduc visar sig vara en otrolig för-

fattare, som gestaltar inre känslöströmmar utan att någonsin lämna det sinnliga och kroppsliga. Hennes bakgrund – en pigas utomäktenskapliga barn som klöst sig in i Paris intellektuella elit – gjorde henne unik. Och i ett skandalbesatt Paris skadade det inte att hon gärna skrev om sina lesbiska kärleksaffärer.

Att hon inte tillhör 1900-talets litterära kanon är en gåta. Kanske kan Martin Provost korrigera detta genom att berätta hennes historia. ”Det förflutna ger ingen näring”, skriver hon i *Oäktingen*, självbiografin från 1964 som blev hennes enda storsäljare. (2014 gavs den svenska översättningen åter ut av nystartade Rastlös förlag.) Ändå utgör hennes fascinerande liv stoffet till alla hen-

nes böcker, vilket ger Provost ett rikt källmaterial.

Filmen fokuserar dock på författaråren i Paris. Trots framgångarna föraktar hon sig själv, hennes kärleksliv är olyckligt, och hon driver sin omgivning till vansinne med ett omätligt bekräftelsebehov. Hon gör hopplösa sexuella närmanden till homosexuella män som Jean Genet och Maurice Sachs, och (officiellt) heterosexuella kvinnor som Simone de Beauvoir.

VI BEUNDRAR GÄRNA denna franska strävan efter det ouppnåeliga. Vi minns Pariskommunens egalitära glöd men inte den konservativa stat som sköt den i bitar. Likt spegelsalen i Versailles lurar Paris oss med sina

BILDER: PRESS

skandalförfattare

bilder. Skandalpoeten Baudelaire uppmanade till berusning för att glömma plågorna: "Med vin, med poesi eller med dygd, allt efter behag. Men berusa er." Vi glömmur hur ofta Frankrike är druckat på dygd.

UNDER DET KONSERVATIVA 1930-talet lades grunden till landets välfärdsmodell. Industrin ropade efter barnafödande, så abort förbjöds och hemmafruvar i stora familjer belönades väl. Åtgärderna var ekonomiskt utjämnande, men stank av en paternalism som Jean Genet, Violette Leduc och andra tog spjärn mot. Och precis som beat-rörelsen på andra sidan Atlanten mötte de ibland censursaxen. Först år 2000 gavs Leducs roman om sexuella

erfarenheter från en flickskola (*Isabelle & Thérèse*) ut i orörd form.

Homosexuell kärlek hade länge varit ett tema i fransk litteratur, exempelvis i Marcel Prousts *På spaning efter den tid som flytt*. Just lesbisk kärlek på flickskolor hade inspirerat en egen feministisk litteraturrörelse kallad Sapfo 1900, efter den antika poeten och pedagogen på ön Lesbos. I centrum stod ofta en ung, vild flicka med en dålig relation till sina föräldrar, och en moderlig och sofistikerad lärare. Detta påminner om Leducs sexuella förhållanden med en klasskamrat och en lärare på Collège de Duoai. Och inledningsorden i hennes första roman kan nog inte bli mer freudianska: "Min mor har aldrig räckt mig handen."

Denna oupplösta konflikt från barndomen löper som en röd tråd genom filmen. Bland annat genom Emmanuelle Devos smarta skådespel, som låter Leducs kroppsspråk och känsloutbrott få en barnslig underton. Svartsjukan när de Beauvoir reser till en man är inte älskarinnans, utan den tjuriga tonårsdotterns.

PROVOST VILL DRA UPP Leduc ur den feministiska skyttegrav där hon placerats och etablera henne som författare, punkt slut. I stället för grafiska skildringar av sexuella äventyr dröjer Provost vid pennrafs och manusleveranser. Han intresserar sig inte för det remarkabla liv som hon skriver om. Valet är politiskt förstå-

eligt, men ändå överraskande. Det tar oss inte närmare en konstnär som själv var så besatt av det köttliga, av det levda. Filmen är korrekt och vördnadsfull som ett uppslagsverk. Men den som verkligen vill lära känna Leduc bör läsa henne direkt.

SÅ VARFÖR TRILSKAS VI med att se Violette Leduc som en apokryf hjältinna på sidlinjerna, när hon skrev minst lika bra som någon annan i Paris-eliten? Kanske för att hon själv motstår allt vad kontext heter. Hon gav fulla fan i krigen, feminismen, filosofin. Hon var bara intresserad av sig själv. Detta har aldrig varit ett problem för kulturmän. Kulturkvinnan verkar vi ännu ha svårt för.

Leonidas Aretakis